

Daha ne kadar acılaştırılabilir?

Rejim, toplumun büyük bölümünün üç yıla yakındır mahkûm edildiği acı ilaçları daha da acılaştırmak üzere harekete geçti. Aslında bu "ilaçlar" Mart 2020'den bu yana zehire dönüşmüş durumdaydı zaten: İşsizlik patlaması, gelir düzeylerinin sıfırlanması (kayıtsız çalışanlar ve sektörleri faaliyet yasağına takılan esnaf) veya açlık sınırının yarısı düzeyindeki (ücretsiz izin, Kısa Çalışma Ödeneği) gelirlere mahkûmiyet... Üstelik anti-sosyal AKP devleti, on milyonlarca insana sosyal yardım desteklerini de çok gördü. Hane başına biner liralık simgesel destekler, yalnızca göz boyamadan ibaretti; toplamı milli gelirin yüzde birinin altında kaldı. Buna karşılık sermaye kesimine çok daha hacimli destekler vermekten de geri kalmadı. Bir ara damat bakan bunları ıftiharla açıklayıp durmuş, sonra -herhalde kulağı çekilince- bu açıklamalar da son bulmuştu.

Şimdi Erdoğan'ın işaret fişeğini yaktığı bu yeni süreç acaba ne anlama geliyor? "Acı da olsa doğru reçeteleri uygulamaktan kaçınmayacağız" cümlesi, iç ve dış ekonomi çevrelerinin istediğinin verileceği anlamındaydı; zaten kısa vadeli piyasa oyuncuları hemen buna göre pozisyon almakta gecikmediler; borsa coştı, TL değer kazandı. Erdoğan'ın kurduğu cümle, bundan önceki politikaların acı reçete içermediğini ima ediyorsa, bu elbette doğru değildi. Ama bu cümlecik, artık "acı da olsa doğru reçeteleri uygulayacağız" derken, daha önce yanlış iktisat politikaları uygulandığını da ima etmiş oluyordu. Bir kere iç ve dış sermaye önünde hazırola geçilince, adama her şeyi söylerler tabii.

Türkiye'de "acı reçete" denilince toplumun anladığı şey, haklı olarak, IMF reçeteleridir. Türkiye'de son uygulanan 2000 IMF programı, 24 Ocak 1980 programıyla birlikte, bu acı reçetelerin en kapsamlılarından. AKP, 2002 yılında iktidara geldikten sonra bu programı kendi öz programı gibi sahiplendi; zaten dış çevrelere bu programa sadık kalacağı sözünü vererek iktidara taşınmıştı. Programın süresi 2004 sonunda bitince yeniden uzattı (Şubat 2005) ve 2008 Mayıs'ına kadar bu katı programın sıkı takipçisi oldu. Ama sonrasında da -2009 krizine rağmen- IMF programının dışına başka bir program geliştirmede ve 2015'e kadar aynı yolda devam etti. Bu yollar Babacan ile birlikte yüründü. Hatta Mehmet Şimşek'in değiştirileceği Haziran 2018'e kadar yalpalayarak da olsa bu patikada kalınmaya dikkat edildi. AKP'nin, IMF rejimi dışında bir programı aslında hiç olmadı; ama 2018 sonrasında iktisat yazınına faiz konusunda kendi "özgün" katkılarını eklemeye inatla çalıştığı için yalpalamalar biraz daha arttı. Buna rağmen, 2018'de damat bakanın hazırladığı ilk YEP'in (Yeni Ekonomi Programı'nın) IMF taşeronu bir kuruluşla gerçekleştirildiğini de unutmayalım. AKP'nin bağımlı neoliberal iktisat politikalarından başka bir ufku bulunmuyordu.

Peki şimdi "acı reçete" denilince ne anlamalıyız? Anlaşılması gereken bunun, IMF'li veya IMF'siz bir IMF programı versiyonu olacağıdır. Ancak bu kadarını söylemek bugün artık bazı yanlış anlamalara neden olabilir durumdadır. Malum pandemik kriz sürecinde IMF artık gelişmiş ülkeler ile çevre ülkelere farklı reçeteler öneren bir kuruluş durumuna gelmiştir. Değerli meslektaşlarımız Prof. Korkut Boratav ve Prof. Hayri Kozanoğlu yakın zamanlarda bu konularda aydınlatıcı yazılar yazdılar. IMF, gelişmiş ülkelerde pandemik krizin sillesini yiyen sektörlerle ve çalışanlarına, bütçe olanaklarını dikkate almadan -yani bütçe açıklarını ve borçlanma limitlerini büyüterek- bol kepçe destek verilmesini açıkça teşvik etmektedir. Buna karşılık çevre ekonomilerine bilindik reçetelerini dayatmaktan vazgeçmemektedir. Bu çifte standardın, dünyanın en kırılgan beşlisinin daimi üyesi olan Türkiye söz konusu olduğunda ne yönde çalışacağını kolayca tahmin edebilirsiniz.

Gerçi IMF ile bir program uygulama olasılığı çift taraflı olarak hayli düşüktür. Ama AKP'nin IMF'siz IMF programının alacağı şekil de çevre ülkesi standartlarında olacaktır. Neler beklenebilir?

- TCMB politika faizlerinde güçlü bir artış; (kredi faizlerine olabilecek etkisi bağlamında bunun genel yatırım düzeyini aşağıya çekmesi, işsizliği bir tık daha arttırması beklenebilir; ama iktidar, bunun, kısa ve uzun vadeli yabancı sermaye girişlerinde bir artışa neden olacağı beklentisinde de olacaktır);
- Kamu yatırımlarında, sosyal güvenlik ve sosyal yardım harcamalarında, tarımsal desteklerde mümkün olduğu ölçüde kısıtlamalar; yap-işlet-devret türü kapitülasyon politikalarına tam gaz devam edilmesi;
- Personel ödeneklerinin tayınlanması, bunun için hedeflenen (ve özellikle düşük tutulan) enflasyonun dışına çıkılmaması ve hatta enflasyon farkı verilmemesi; (memur sendikalarının hiçbir direnç göstermeyeceği varsayımıyla; ama taban baskısıyla bu hesap tutmayabilir);
- Vergilemede en adaletsiz vergiler olan dolaylı vergilere yüklenilmeye devam edilmesi; bu arada kamu varlıklarının haraç mezat elden çıkarılmasının sürdürülmesi;
- Asgari ücret için benzeri bir katılığın gösterilmesi ve enflasyona ezdirilmesi; (YEP-III'ün 2021 enflasyon hedefi yüzde 8, TCMB'nın yenilenmiş 2021 hedefi yüzde 9,4'tür. Birincisi üzerinden hesaplaşırsa asgari ücret 2510 TL, ikincisinden hesaplaşırsa 2542 TL eder. Burada da sendikaların direnme gücü belirleyici olacaktır);
- Pandemi önlemleriyle gelirlerini ve işlerini bundan böyle kaybedecek olanlara devlet elinin uzatılmaması üzerinden zaten yürürlükte olan acı reçete aynen devam ederken, emekçileri açlığa mahkum eden ücretsiz izin ve Kısa Çalışma Ödeneği uygulamalarına genişletilmiş bir biçimde devam edilecektir; dahası, Torba yasanın 33 ve 37. maddelerinin sendikaların direniş ve tepkileri üzerine geri çekilmesini telafi edecek tarzda İş Kanunu'nun 11. maddesindeki "belirli süreli iş sözleşmesi" uygulamasının istisna olmaktan çıkarılmasına göz yumulması gündemde olacaktır; iş müfettişlerinin bakanlıktaki çalışma ofislerinin bile ellerinden alınmalarını bu bağlamda da değerlendirmek gerekir);
- Sermayenin orta ve üst kesimleri için bunlara ek olarak İşsizlik Sigortası Fonu'ndan yapılacak desteklerin artarak devam etmesi (nitekim Torba yasanın bu yöndeki hükümleri aynen

geçmiştir); onlara kredi destekleriyle ayrıca arka çıkılması hep gündemde olacaktır.

Bunlarla ve burada sayılmayan politika araçlarıyla geniş halk kesimlerine tam bir kemer sıkma programı dayatılacaktır. Bunun böyle olması, tam bir dışa bağımlı sermaye partisi olan ve anti-sosyal politikaları kendi siyasi doğasıyla bütünleştiren AKP rejimiyle kuşkusuz tam bir uyum içinde olacaktır. Üstelik AKP yönetimi, topluma uyguladığı acı reçeteyi ne kendine dönük lüks ve savurgan harcamalara ne de garantili yap-işlet-devret anlaşmalarına (pandemiyi "mücbir sebep" göstererek) uygulamayacak; bu arada IMF disiplini altında belki ertelenebilecek bir "İstanbul Kanalı" projesini bile ertelemeyecektir. (Çünkü burada arsalar, rantlar ve komisyonlar önceden paylaşılmış, projeyi yapma yükümlülüğü altına çoktan girilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin "Ya İstanbul ya Kanal" karşı çıkışına bu denli sert tepki verilmesinin önemli bir nedeni budur).

Sonuç

İki son saptamayla bitirelim:

(I) Muhalefetin cürret edebildiği ekonomi programı RTE'siz ve/veya AKP'siz ve kurallara/kurullara uygun bir neoliberalizmden ibaret olunca, AKP rejiminin buna karşı manevrası da benzer biçimler almaktadır. AKP bu programla mealen şöyle demiş oluyor: 'Ben de -başlangıçta olduğu gibi- iç ve dış sermayeye güven veren bir programı uygulayabilir, adaleti işletebilir, hukuki güvenliği de sağlayabilirim. Üstelik benim en mutemet sermaye iktidarı olduğumun ayrıca kanıtlanmaya ihtiyacı yoktur ve yap-işlet-devret projeleri için kamulaştırma gibi fantezilerden/tehditlerden fersah fersah uzağım'.

(II) Bu denklemde çalışan sınıfların adı bile yoktur. Ancak bu soygun, sömürü ve bağımlılık düzenini ters yüz edecek yegane güç de emekçi kitlelerden başkası değildir. O halde bu cehennemi döngüyü kırmak için tek koşul olan örgütlü mücadele her zamankinden daha fazla kendini dayatmaktadır.

sol.org.tr/yazar/daha-ne-kadar-acilastirilabilir-19425